

ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

ΚΑΛΟ καὶ ἄγιο νὰ φυλάδιζουμε τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ ξεσκελίζουμε ἥρωισμοὺς καὶ δόξες σὲ κάθε τῆς ἐποχῆς. Μὰ σὰ δὲ βρίσκονται; Νὰ τὰ φανταζοῦμαστε τάχα; Κάμποσα φανταζοῦμαστε πὼς ἔχουμε καλὰ καὶ μεγάλα στὴ σημερινῇ ἐποχῇ, πού τ'ἄχουν ἄλλοι, καὶ τόση ἀπάτη, θαρρῶ, μᾶς εἴνει. Ἄς πάρουμε λοιπόν, τὰ μάτια μας, ἄς πιάσουμε τὴ μύτη μας, καὶ ἄς κατέβουμε μέσα στοὺς πρώτους δυὸ αἰῶνες τῆς κλασσικῆς μας ἀδοξίας, ἀναντροίης καὶ ταπεινοσύνης. Λές καὶ κατεβαίνεις μέσα σὲ δυὸ κατώγια ἀπέραντα. Τοῦ κάκου ζητᾷς νὰ δῇς πρόσωπα. Ἄλλο δὲ βλέπεις, παρὰ μορφές ἀνθρώπινες καὶ ἴσκιους· γιατί τὸ σκοτάδι ἐκεῖ κάτω εἶναι βαθύ. Σὲ πνίγει ἡ βόχρα, σ' ἀναγουλιάζει τὸ αἶμα, μὰ ἀπ' ὅλα πιώτερο σὲ σπασράζουν οἱ στεναγμοί, οἱ φωνές, οἱ ποταμοὶ ἀπὸ δάκρυα. Εἶναι μαννάδες καὶ κλαῖνε γιὰ τὰ τέκνα τους. Εἶναι τὸ παιδομάζωμα.

Μιὰν ἀπλωσιὰ σὰν πλατεῖα. Σειρὲς ἀγῶρια ἀπὸ ἕξ ὥς ἐννιά χρονῶν. Ὁ «πρωτόγερος» ἐπικεφαλῆς τους, δίπλα ὁ παππᾶς τοῦ χωριοῦ, καὶ μερικοὶ ἀρματωμένοι Τοῦρκοι, γιὰ νὰ διαλέξουνε τὰ πιὸ γερά καὶ τὰ πιὸ ξυπνά Ρωμιόπουλα, πού ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν τοὺς ἔμνησκε πιά μήτ' αὐτὸ τὸ νομα, πού σήμερα μᾶς μάθανε νὰ τὸ θαρροῦμε καὶ αὐτὸ ντροπὴ μας.

Τὰ διαλέγανε τὰ παιδιά, τὰ κουβαλοῦσανε στὴν Πόλη, τὰ βάζανε σὲ τέσσερα ἐπίσημα μουσουλμανικά σκολειά, καὶ ἀπ' ἐκεῖ στέλνονταν, τὰ κάπως μέτρια στοὺς πλούσιους χτηματίες τῆς Βιθυνίας, τὰ πολὺ μέτρια στὸ Σερραῖ, ἄλλος περιβολάρης, ἄλλος φύλακας τοῦ Παλατιοῦ, μέγα μέρος στὸ στρατό, καὶ αὐτὰ καταντούσανε Γενίτσαροι ἢ Σπαχήδες, καὶ ὅσα ἔβγαιναν ἔξοχα στὴν προκοπὴ καὶ στὴν ξυπνίδα, περνοῦσανε σ' ἀκόμα σημαντικώτερο Λύκειο καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνεβαίνανε στὰ πιὸ ἀψηλότερα ἀξιώματα τοῦ σπαθιοῦ, τῆς πέννας ἢ τῆς πολιτικῆς. Κ' ἔτσι τὸ σκλαβόπουλο γινότανε τύραννος τοῦ γονιοῦ του!

Ἐκλαιγαν οἱ μαννάδες καὶ καρδιοσκίζονταν ἐκεῖ κάτω στὰ φοβερά τὰ κατώγια. Ἀμὲ οἱ πατέρες; Πρέπει νὰ ὑπόφερναν πολὺ καὶ οἱ πατέρες. Πρέπει νὰ κλαιγαν καὶ αὐτοί. Ἴσως ἔχαναν καὶ τὴν ὄρεξή τους, καὶ τὸν ὕπνο τους γιὰ κάμ-

ποσες μέρες. "Ισως λίγνευαν κιόλας, ἀπὸ τὸν καημό. "Οἷα, ὅλα πρέπει νὰ τὰ πόθαιναν, ἐξὸν ἑνα. Δὲν ἔπαθ' ἀνὰ ποτέ τους ἀπὸ ἡρωισμό. "Ὡς τὰ μέσα τοῦ δέκατου ἑβδομοῦ αἰῶνα, πὺν ἔπαψε τὸ παιδομάζωμα, δὲν τ'ὅπαθ' ἀνὰ τὸ κακό.

Πρωτοφανέρωτο πρᾶμα καὶ πρωτάκουστο ! "Οἷα ἡ Εὐρώπη τοὺς καιροὺς ἐκείνους γλυκοξυπνοῦσε καὶ σπαρτάριζε μὲ κρύφιεσ λαχτάρεσ καὶ ὄνειρα, πὰν τὰ βλέπουμε σήμε-
ρα καὶ τελιοῦνται, καὶ ἡ ἀποσταμένη Ρωμισύνη στὸ πλάγι της ἄλλο δὲν μπόρει νὰ κατορθώσῃ παρὰ ν' ἀφίνη ἑνα στε-
ναγμό μαζὶ μὲ τὸ αἷμα της, πὺν ἔτρεχε καὶ φούσκωνε τὸ ποτάμι πὺν τὴν ἔπνιγε, ὅλο τὴν ἔπνιγε.

Πρωτοφανέρωτο καὶ πρωτάκουστο πρᾶμα, φωνάζει καὶ ὁ ξένος ἱστορικός. «Εἶναι νὰ σαστίσῃς, φωνάζει, πὺν ἑνας τέ-
τοιος λαός, πὺν καὶ στὰ χειρότερά του κάτ' ἔγινε ἀπὸ
γράμματα, μποροῦσε ν'ἄχῃ τόση ἀπανθρωπιά, τόση ἀπονε-
σιὰ καὶ τόση δειλία, πὺν ν'ἀφίση ἑνα τέτοιο στίγμα νὰ κολ-
λήσῃ στὸ μέτωπό του, δίχως ἀντίσταση, δίχως θυσίαν».

Δὲν ξέρει, μὰ τὸ ναί, ποῖο ἀπὸ τὰ δυὸ νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρω-
πος. Νὰ κλάψῃ γιὰ τὴ μεγάλη ταπείνωση πὺν νοιώθῃ μέ-
σα του διαβάζοντας τὸν ξένο, ἢ νὰ ξεκοδιστῇ μὲ τὴν ἀθώα,
μὲ τὴ σχολαστικὴ παρατήρησή του, πὺς ἔπρεπε οἱ δικοί
μας τότε νὰ φανοῦνε λεβέντηδες, ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ ξέσῃ
δυὸ τρία κολλυβογράμματα !

Μὰ τὴ γινώριζε δὲ ὁ φίλος τὴν παροιμίαν, πὺς ἄλλα εἶναι
τὰ γράμματα καὶ ἄλλη ἡ γινώση. Μὰ τὸ γινώριζε δὲ πὺς καὶ
κεῖνοι πὺν εἶτανε σταλήθῃα γραμματισμένοι — τὸ εἶπαμε
ἤδη προῶλλες — ἔδειξαν ἀφιλοπατρία καὶ ἀφιλοτιμία πὺν ἔ-
λεεινή. Αὐτοῖ μὴτε σταθήκανε κὰν νὰ χύσουν ἑνα δάκρυο,
βλέποντας τὰ παιδιά τους νὰ κουβαλιοῦνται. Κουβαλήθη-
καν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τους, καὶ πῆγαν καὶ ἔγιναν ξένοι.

"Αραγε, γυρεῦοντας, τοὺς τελευταίους ἑκατὸ χρόνους.
νὰ ξαναφέρουμε τὴν κλασσικὴ ἐποχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ
μονάχα τὰ νοῦσια τὰ γράμματα, πὺν σταθήκανε μύριες φο-
ρὰς ὁ θάνατός μας, δὲ στρώσαμε τάχα θεμέλια γιὰ καινουργί-
ες κλασσικὲς ταπείνωσες καὶ καταστροφές ; Καὶ πὺς ὄ-
χι ! Οἱ φυσικοὶ νόμοι ποτέ δὲν ἀλλάζουν. Νέο παιδομάζω-
μα ἔπαινε καὶ ἔδινε μπροστὰ στὰ μάτια μας πενήντα χρό-
νους τώρα. Ἀλλαγμένος ὁ τρόπος μονάχα. Ὁ πρωτόγερος
χαμπάρι δὲν τ'ὅπαινε. Ἐπαιζε τάβλι αὐτός. Ὁ παππᾶς
διάβαζε τὸ Βαγγέλιο του στὴν ἀρχαία, μὴν τύχη καὶ ξυ-
πνήσῃ τὸ ποίμνιό του. Οἱ μαννάδες δὲν εἶδαν Τούρκους
μὲ τίς μαχαῖρες, καὶ δὲν τρομάξανε. Οἱ πατέρες, μὴτε ἡ δ-

ρεξή τους δὲ χάλασε. Οἱ δασκάλοι, αὐτοὶ συλλογιοῦνταν πῶς νὰ ποῦν Ἑλληνικὰ τὸ φυσέει, τὸ μπζρούτι, τὸ ταμπού-
ροι καὶ τὸ γιουρούσι. Κι ὥς τόσο χιλιάδες Ρωμιόπουλα ὀ-
λονένα διαλεγόντανε στὰ Μακεδονικὰ τὰ βουνά, ποὺ γενή-
κανε χιλιάδες Γενίτσαροι, κι ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους πρὸ
φοβερώτεροι, ἔτοιμοι νὰ πολεμήσουνε σήμερα Τούρκους,
αὔριο νὰ μᾶς καταπιοῦνε καὶ μᾶς, — τοὺς γονιοὺς τους.

